

Zij móesten hem vrijlaten, hunne prachtige spelen al duidelijker en inniger, als symbolen van het illusionnaire en de vergankelijkheid — en dus nietswaardigheid sub specie aeternitatis — van ál het denkbare, al het voelbare; van al het zichtbare, al het hoorbare, te duiden. Als een toelichtend voorbeeld van deze klaar-ziende, verbindingen-leggende soort van denken, die hem gansch eigen was geworden, moge dit ééne hier worden vermeld: Op een avond van een wandeling aan den zoom der stad thuisgekomen, sprong plotseling, uren later, deze gedachte op: de levende zon bestraalt en vergoudt de doode maan sinds millioenen jaren, en de menschheid begrijpt niet. . . . en trekt háár bleeke Wachters, dood en vergankelijkheid, onweerdhoudbaar aan en met zich mee, en wordt niet moede ze te bestralen met haar vernuft en haar geloof, en verguldt en versiert ze met romantiek en wonderverwachtingen en aandoenlijke legenden. . . . Zij ziet al-nachtelijk tot den hemel op, en ziót hetzelfde schouwspel en. . . . begrijpt niet! . . . — Het werd een welig in elkander groeien van wat opbloeide uit hem-zelf en wat nog altijd uit verzonken eeuwen, van de plantingen zijner Groote Verwanten, die sinds lang „huiswaarts” waren gekeerd, levend op aarde stond. Wat hem in zijn jeugd min of meer vaag-begrepen en weer half vergeten „literatuur” was geweest, dat werd nu een hem eigen, levende en barende, zich ontwikkelende macht. Want zóóals deze Veroveraar-geborene niet in zijn nederlaag had kúnnen berusten, en in zijn trots en toorn tot de superieure dwaasheid was geraakt, waartoe slechts weinig wijzen kunnen stijgen: het leed der Natuur als een hem persoonlijk, zín hóógheid, aangedanen smaad, te voelen — en zóóals hij, in plaats van naar one cup and another te tasten, om vergetelheid, zijn leed bewust allerdiepst had ondergaan, zóó had hij zich ook, onwrikbaar-vastbesloten, omgewend en drong snel voort op zijn nieuwen weg, vallend en weer opstaand, maar — vóórt. . . . Ter verovering van wat? . . . . Het Onkenbare is onbenoembaar, maar wilt ge een aanduiding, desnoods een „Wort wo Begriffe fehlen”, dan zij het dit, wat de Grootste der Grooten, uit liefde tot de hulpeloos-zoekenden, zich verwaardigde te uiten in een gelijkenis: den Anderen Oever. . . .